

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΠΡΟΣΘΕΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΗ ΒΙΟΪΑΤΡΙΚΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΜΕΤΑΜΟΣΧΕΥΣΕΙΣ ΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΝ

Στρασβούργο 24.01.2002

Προοίμιο

Τα Κράτη Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, τα λοιπά Κράτη και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα που υπογράφουν το παρόν Πρόσθετο Πρωτόκολλο στη Σύμβαση για την Προστασία των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων και της Αξιοπρέπειας του Ανθρώπινου Όντος έναντι των Εφαρμογών της Βιολογίας και της Ιατρικής (στο εξής αναφερόμενη ως «Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τη Βιοϊατρική»),

Λαμβάνοντας υπόψη ότι στόχος του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι η επίτευξη μεγαλύτερης ενότητας ανάμεσα στα μέλη του και ότι μια από τις μεθόδους εξυπηρέτησης του στόχου αυτού είναι η διατήρηση και περαιτέρω πραγμάτωση των ανθρώπινων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών,

Λαμβάνοντας υπόψη ότι στόχος της Σύμβασης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τη Βιοϊατρική, όπως ορίζεται στο Άρθρο 1, είναι η προστασία της αξιοπρέπειας και της ταυτότητας όλων των ανθρώπων και η εγγύηση του σεβασμού της ακεραιότητας και των λοιπών δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών όλων, χωρίς διακρίσεις, σε σχέση με την εφαρμογή της Βιολογίας και της Ιατρικής,

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η πρόοδος των ιατρικών επιστημών, ιδιαίτερα στον τομέα των μεταμοσχεύσεων ιστών και οργάνων, συμβάλλει στη σωτηρία της ζωής των ανθρώπων ή βελτιώνει σημαντικά την ποιότητά της,

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η μεταμόσχευση ιστών και οργάνων αποτελεί αναγνωρισμένο τμήμα των υπηρεσιών υγείας που προσφέρονται στον πληθυσμό,

Λαμβάνοντας υπόψη ότι, με δεδομένη την έλλειψη ιστών και οργάνων, θα πρέπει να ληφθούν κατάλληλα μέτρα, προκειμένου να αυξηθεί η δωρεά ιστών και οργάνων, ιδιαίτερα μέσω της ενημέρωσης του κοινού για την σπουδαιότητα των μεταμοσχεύσεων και μέσω της προώθησης ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα αυτό,

Λαμβάνοντας υπόψη επιπλέον τα ηθικά, ψυχολογικά, κοινωνικά και πολιτισμικά προβλήματα, εγγενή στον τομέα των μεταμοσχεύσεων ιστών και οργάνων,

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η κακή χρήση ιστών και οργάνων προς μεταμόσχευση μπορεί να οδηγήσει σε πράξεις επισφαλείς για την ανθρώπινη ζωή, ευημερία ή αξιοπρέπεια,

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η μεταμόσχευση ιστών και οργάνων οφείλει να διενεργείται υπό συνθήκες προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των δωτών, υποψήφιων

δοτών και ληπτών μοσχευμάτων και ότι οι θεσμοί πρέπει να εγγυώνται τις συνθήκες αυτές,

Αναγνωρίζοντας ότι, διευκολύνοντας τις μεταμοσχεύσεις ιστών και οργάνων για το συμφέρον των ασθενών στην Ευρώπη, χρειάζεται ταυτόχρονα να προστατευθούν τα ατομικά δικαιώματα και ελευθερίες, να αποφευχθεί η εμπορευματοποίηση μερών του ανθρώπινου σώματος σχετική με δραστηριότητες προμήθειας, ανταλλαγής και διάθεσης ιστών και οργάνων,

Λαμβάνοντας υπόψη προηγούμενες εργασίες του Συμβουλίου Υπουργών και της Κοινοβουλευτικής Συνόδου του Συμβουλίου της Ευρώπης στο τομέα αυτό,

Αποφασίζοντας να ληφθούν μέτρα που κρίνονται απαραίτητα για την διασφάλιση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, των δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών του προσώπου, όσον αφορά τις μεταμοσχεύσεις ιστών και οργάνων

Συμφώνησαν τα εξής:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ I – Αντικείμενο και σκοπός

Άρθρο 1 – Αντικείμενο

Τα Μέρη του παρόντος Πρωτοκόλλου οφείλουν να προστατεύουν την αξιοπρέπεια και την ταυτότητα όλων των προσώπων και να παρέχουν εγγυήσεις, χωρίς διάκριση, για τον σεβασμό της (σωματικής τους) ακεραιότητας καθώς και για άλλα δικαιώματα και θεμελιώδεις ελευθερίες σε ό,τι αφορά τις μεταμοσχεύσεις ιστών και οργάνων ανθρώπινης προέλευσης

Άρθρο 2 – Σκοπός και Ορισμοί

Το παρόν Πρωτόκολλο εφαρμόζεται στις μεταμοσχεύσεις ιστών και οργάνων ανθρώπινης προέλευσης που διενεργούνται για θεραπευτικούς σκοπούς.

Οι διατάξεις του παρόντος Πρωτοκόλλου που εφαρμόζονται στους ιστούς, οφείλουν να εφαρμόζονται επίσης στα κύτταρα, συμπεριλαμβανομένων των βλαστοκυττάρων του αιμοποιητικού συστήματος.

Το Πρωτόκολλο δεν εφαρμόζεται

- στους αναπαραγωγικούς ιστούς και όργανα
- στους εμβρυϊκούς ιστούς και όργανα
- στο αίμα και τα παράγωγά του

Για τους σκοπούς του Πρωτοκόλλου

- ο όρος «μεταμόσχευση» καλύπτει την πλήρη διαδικασία αφαίρεσης ιστού ή οργάνου από ένα πρόσωπο και εμφύτευσης αυτού του ιστού ή οργάνου σε άλλο πρόσωπο, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών προετοιμασίας, διατήρησης και φύλαξης
- στο πλαίσιο των διατάξεων του άρθρου 20, ο όρος «αφαίρεση» αναφέρεται σε αφαίρεση με σκοπό την μεταμόσχευση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II – Γενικές Διατάξεις

Άρθρο 3 – Το Σύστημα Μεταμοσχεύσεων

Τα Μέρη οφείλουν να εγγυηθούν την ύπαρξη ενός συστήματος που παρέχει δίκαιη πρόσβαση στις υπηρεσίες μεταμόσχευσης στους ασθενείς.

Στο πλαίσιο των διατάξεων του Κεφαλαίου III τα όργανα και, όπου κρίνεται κατάλληλο, οι ιστοί οφείλουν να διατίθενται μόνο μεταξύ των ασθενών που είναι εγγεγραμμένοι στον επίσημο κατάλογο αναμονής, σύμφωνα με διαφανείς, αντικειμενικούς και δεόντως αιτιολογημένους κανόνες σύμφωνους με τα ιατρικά κριτήρια. Οι φορείς, φυσικά ή νομικά πρόσωπα, υπεύθυνοι για την απόφαση διάθεσης μοσχευμάτων οφείλουν να ορισθούν μέσα σε αυτό το πλαίσιο.

Στην περίπτωση διεθνών διακανονισμών ανταλλαγής μοσχευμάτων, οι διαδικασίες πρέπει επιπλέον να εξασφαλίζουν αιτιολογημένη και αποτελεσματική διάθεση μεταξύ των συμβεβλημένων χωρών κατά τρόπο που λαμβάνει υπόψη του την αρχή της αλληλεγγύης στο εσωτερικό κάθε χώρας.

Το σύστημα μεταμοσχεύσεων οφείλει να εξασφαλίζει την συλλογή και καταγραφή των απαραίτητων πληροφοριών, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η ιχνηλασιμότητα των μοσχευμάτων.

Άρθρο 4 – Επαγγελματικά πρότυπα

Οποιαδήποτε επέμβαση στον τομέα των μεταμοσχεύσεων πρέπει να διεξάγεται σύμφωνα με τις σχετικές επαγγελματικές υποχρεώσεις και πρότυπα

Άρθρο 5 – Ενημέρωση του λήπτη

Ο λήπτης και, όπου είναι κατάλληλο, το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που παρέχει την εξουσιοδότηση για την μεταμόσχευση πρέπει να έχει ενημερωθεί καταλλήλως εκ των προτέρων σχετικά με τον σκοπό και τη φύση της μεταμόσχευσης, τις συνέπειες και τους κινδύνους της, καθώς επίσης και για τις εναλλακτικές λύσεις ως προς την επέμβαση.

Άρθρο 6 – Υγεία και ασφάλεια

Κατά τη μεταμόσχευση ιστού ή οργάνου όλοι οι επαγγελματίες που συμμετέχουν οφείλουν να λάβουν κάθε εύλογο μέτρο προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος μετάδοσης οποιασδήποτε ασθένειας στον λήπτη και να αποφευχθεί οποιαδήποτε πράξη ενδέχεται να επηρεάσει την καταλληλότητα του μοσχεύματος.

Άρθρο 7 – Ιατρική παρακολούθηση

Πρέπει να παρέχεται κατάλληλη ιατρική παρακολούθηση στους ζώντες δότες μοσχευμάτων καθώς και στους λήπτες μετά την μεταμόσχευση

Άρθρο 8 – Πληροφορίες για τους επαγγελματίες υγείας και το κοινό

Τα Μέρη οφείλουν να παρέχουν πληροφορίες στους επαγγελματίες υγείας και το κοινό γενικά, σχετικά με την έλλειψη ιστών και οργάνων. Οφείλουν επίσης να παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τις συνθήκες αφαίρεσης και εμφύτευσης μοσχευμάτων, συμπεριλαμβανομένων των ζητημάτων που άπτονται της συναίνεσης ή εξουσιοδότησης, ιδιαίτερα όσον αφορά την αφαίρεση από αποβιώσαντα πρόσωπα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ – Αφαίρεση ιστών και οργάνων από ζώντες δότες

Άρθρο 9 – Γενική Αρχή

Αφαίρεση ιστών ή οργάνων από ζώντα πρόσωπα μπορεί να διενεργείται αποκλειστικά προς θεραπευτικό όφελος του λήπτη, εφόσον δεν διατίθενται κατάλληλοι ιστοί ή όργανα από αποβιώσαντα πρόσωπα και δεν υπάρχει εναλλακτική θεραπευτική μέθοδος ανάλογης αποτελεσματικότητας.

Άρθρο 10 – Δυνητικοί δότες οργάνων

Αφαίρεση οργάνου από ζώντα δότη μπορεί να διενεργηθεί προς όφελος ενός λήπτη με τον οποίο ο δότης έχει στενή προσωπική σχέση, όπως ορίζεται από το νόμο, ή, ελλείψει τέτοιας σχέσης, μόνο υπό τις συνθήκες που ορίζει ο νόμος και με την έγκριση κατάλληλου ανεξάρτητου φορέα.

Άρθρο 11 – Εκτίμηση των κινδύνων για τον δότη

Προ της αφαίρεσης ιστού ή οργάνου, οφείλουν να διενεργηθούν κατάλληλες ιατρικές εξετάσεις και παρεμβάσεις προκειμένου να εκτιμηθούν και να μειωθούν οι σωματικοί και ψυχολογικοί κίνδυνοι για την υγεία του δότη

Η αφαίρεση δεν επιτρέπεται να διενεργηθεί εφόσον υπάρχει σοβαρός κίνδυνος για την υγεία του δότη

Άρθρο 12 – Ενημέρωση του δότη

Ο δότης και, όπου είναι κατάλληλο, το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που παρέχει την εξουσιοδότηση για την μεταμόσχευση σύμφωνα με το Άρθρο 14, παράγραφος 2, του παρόντος Πρωτοκόλλου, πρέπει να έχουν ενημερωθεί καταλλήλως εκ των προτέρων σχετικά με τον σκοπό και τη φύση της μεταμόσχευσης καθώς επίσης και για τις συνέπειες και τους κινδύνους της.

Επίσης πρέπει να ενημερώνονται σχετικά με τα δικαιώματα και τις εγγυήσεις που παρέχει ο νόμος για την προστασία του δότη. Ιδιαίτερα, πρέπει να ενημερώνονται για το δικαίωμά τους να έχουν πρόσβαση σε ανεξάρτητη συμβουλή σχετικά με τους κινδύνους της μεταμόσχευσης από επαγγελματία του χώρου υγείας που έχει κατάλληλη εμπειρία και ο οποίος δεν συμμετέχει στην αφαίρεση ιστού ή οργάνου ή στις μετέπειτα διαδικασίες εμφύτευσης.

Άρθρο 13 – Συναίνεση ζώντος δότη

Στο πλαίσιο των διατάξεων των Άρθρων 14 και 15 του παρόντος Πρωτοκόλλου, ένας ιστός ή όργανο μπορεί να αφαιρεθεί από ζώντα δότη μόνο εφόσον το εν λόγω πρόσωπο έχει δώσει ελεύθερα την συναίνεσή του, που πρέπει να είναι συγκεκριμένη και να παρέχεται κατόπιν ενημέρωσης είτε γραπτώς είτε ενώπιον επίσημου φορέα.

Η συναίνεση του δότη είναι ελευθέρως ανακλητή οποιαδήποτε στιγμή.

Άρθρο 14 – Προστασία προσώπων ανίκανων να συναινέσουν στην αφαίρεση ιστού ή οργάνου

Δεν επιτρέπεται η αφαίρεση ιστού ή οργάνου από πρόσωπο που δεν έχει την ικανότητα συναίνεσης σύμφωνα με το άρθρο 13 του παρόντος Πρωτοκόλλου.

Εξαιρετικά, και υπό τις προστατευτικές συνθήκες που παρέχει ο νόμος, η αφαίρεση ιστού ικανού προς αναγέννηση από πρόσωπο που δεν έχει την ικανότητα συναίνεσης μπορεί να επιτραπεί εφόσον συντρέχουν οι ακόλουθες προϋποθέσεις

- δεν υπάρχει διαθέσιμος συμβατός δότης με ικανότητα συναίνεσης
- ο λήπτης είναι αδελφός ή αδελφή του δότη
- η δωρεά έχει την δυνατότητα να σώσει τη ζωή του λήπτη
- η εξουσιοδότηση για την μεταμόσχευση παρέχεται από τον νόμιμο αντιπρόσωπό του ή από μια αρχή ή ένα πρόσωπο ή αρχή που προβλέπεται από τον νόμο και δίδεται για την συγκεκριμένη αφαίρεση γραπτώς και με την έγκριση της αρμόδιας αρχής
- ο υποψήφιος δότης δεν εναντιώνεται

Άρθρο 15 – Αφαίρεση κυττάρων από ζώντα δότη

Ο νόμος μπορεί να προβλέπει ότι οι διατάξεις του Άρθρου 14, παράγραφος 2, σημεία ii και iii, δεν εφαρμόζονται στα κύτταρα, εφόσον είναι εξακριβωμένο ότι η αφαίρεσή τους συνεπάγεται ελάχιστο κίνδυνο και ελάχιστη επιβάρυνση για τον δότη.

Κεφάλαιο IV – Λήψη ιστών και οργάνων από νεκρούς

Άρθρο 16 – Πιστοποίηση του θανάτου

Δεν επιτρέπεται η αφαίρεση ιστών και οργάνων από το σώμα νεκρού, εκτός αν έχει πιστοποιηθεί ο θάνατός του σύμφωνα με τον νόμο.

Οι γιατροί που πιστοποιούν τον θάνατο ενός προσώπου δεν πρέπει να είναι οι ίδιοι με αυτούς που συμμετέχουν άμεσα στην αφαίρεση των ιστών ή οργάνων από τον νεκρό ή στις επακόλουθες διαδικασίες της μεταμόσχευσης, ή που είναι υπεύθυνοι για τη φροντίδα των υποψήφιων ληπτών ιστού ή οργάνου.

Άρθρο 17 – Συναίνεση και εξουσιοδότηση

Δεν επιτρέπεται η αφαίρεση ιστών ή οργάνων από το σώμα νεκρού, εκτός εάν έχει ληφθεί η συναίνεση ή η εξουσιοδότηση που απαιτείται από τον νόμο.

Δεν επιτρέπεται η αφαίρεση αν το αποθανόν πρόσωπο είχε αντιτεθεί σε αυτή.

Άρθρο 18 – Σεβασμός του ανθρώπινου σώματος

Κατά τη διαδικασία της αφαίρεσης (οργάνου ή ιστού), πρέπει να επιδεικνύεται σεβασμός στη μεταχείριση του ανθρώπινου σώματος και να λαμβάνεται κάθε εύλογο μέτρο για την αποκατάσταση της εμφάνισης του πτώματος.

Άρθρο 19 – Προώθηση της δωρεάς

Τα Μέρη οφείλουν να λάβουν όλα τα ενδεικνυόμενα μέτρα για να προωθήσουν τη δωρεά οργάνων και ιστών.

Κεφάλαιο V – Εμφύτευση οργάνου ή ιστού που έχει αφαιρεθεί για σκοπό άλλον από τη δωρεά για εμφύτευση

Άρθρο 20 – Εμφύτευση οργάνου ή ιστού που έχει αφαιρεθεί για σκοπό άλλον από τη δωρεά για εμφύτευση

1. Όταν ένας ιστός ή όργανο αφαιρείται από κάποιο πρόσωπο για σκοπό άλλον από τη δωρεά μοσχεύματος, η εμφύτευσή του επιτρέπεται μόνον αν οι συνέπειες και οι πιθανοί κίνδυνοι έχουν εξηγηθεί στο εν λόγω πρόσωπο και έχει ληφθεί η συναίνεσή του ύστερα από ενημέρωση, ή κατάλληλη εξουσιοδότηση στην περίπτωση που το ίδιο είναι ανίκανο να συναινέσει.
2. Οι διατάξεις του παρόντος Πρωτοκόλλου εφαρμόζονται σε όλες τις περιπτώσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1, εκτός από εκείνες των Κεφαλαίων III και IV.

Κεφάλαιο VI – Απαγόρευση χρηματικού κέρδους

Άρθρο 21 - Απαγόρευση χρηματικού κέρδους

1. Το ανθρώπινο σώμα και τα μέρη του, ως τέτοια, δεν επιτρέπεται να αποτελούν αντικείμενο χρηματικού κέρδους ή ανάλογου οφέλους

Η ανωτέρω διάταξη δεν αποκλείει πληρωμές που δεν συνιστούν χρηματικό κέρδος ή ανάλογο όφελος, ιδιαίτερα:

- αποζημίωση ζώντων δοτών για απώλεια εισοδήματος και για κάθε άλλο δικαιολογημένο έξοδο που προκλήθηκε από την αφαίρεση ή από τις σχετικές ιατρικές εξετάσεις,
- καταβολή δικαιολογημένων εξόδων για νόμιμες ιατρικές ή συναφείς τεχνικές υπηρεσίες που προσφέρθηκαν στο πλαίσιο μεταμόσχευσης,
- αποζημίωση σε περίπτωση αθέμιτης (αδικαιολόγητης) ζημιάς ως αποτέλεσμα της αφαίρεσης ιστών ή οργάνων από ζώντες.

2. Απαγορεύεται η προβολή της έλλειψης, ή διάθεσης, ιστών ή οργάνων, με σκοπό την προσφορά ή την εξασφάλιση χρηματικού κέρδους ή ανάλογου οφέλους.

Άρθρο 22 – Απαγόρευση εμπορίου οργάνων και ιστών

Απαγορεύεται το εμπόριο ιστών και οργάνων.

Κεφάλαιο VII – Εμπιστευτικότητα

Άρθρο 23 – Εμπιστευτικότητα

1. Τα προσωπικά δεδομένα του προσώπου από το οποίο έχουν αφαιρεθεί ιστοί ή όργανα, καθώς και εκείνα του λήπτη θεωρούνται εμπιστευτικά. Η συλλογή, επεξεργασία και διακίνηση τέτοιων δεδομένων είναι επιτρεπτή μόνο εφόσον γίνεται σύμφωνα με τους κανόνες που διέπουν το επαγγελματικό απόρρητο και την προστασία των προσωπικών δεδομένων.
2. Οι διατάξεις της παραγράφου 1 ερμηνεύονται χωρίς να παραβιάζονται οι διατάξεις που καθιστούν δυνατή, υπό κατάλληλες εγγυήσεις, τη συλλογή, επεξεργασία και διακίνηση των αναγκαίων πληροφοριών σχετικά με το πρόσωπο από το οποίο έχουν αφαιρεθεί ιστοί ή όργανα ή τον/τους λήπτη/ες ιστών και οργάνων, στο μέτρο που αυτό απαιτείται για ιατρικούς λόγους, περιλαμβανομένης της ιχνηλασιμότητας, σύμφωνα με το άρθρο 3 του παρόντος.

Κεφάλαιο VIII – Παραβιάσεις των προβλέψεων του Πρωτοκόλλου

Άρθρο 24 – Παραβιάσεις δικαιωμάτων ή αρχών

Τα Μέρη οφείλουν να εξασφαλίσουν κατάλληλη δικαστική προστασία προκειμένου να αποτραπούν ή να τερματιστούν, σε σύντομο χρόνο, οι παράνομες παραβιάσεις των δικαιωμάτων και αρχών του παρόντος Πρωτοκόλλου.

Άρθρο 25 – Αποζημίωση για αθέμιτη (αδικαιολόγητη) ζημιά

Όποιος υπέστη αθέμιτη ζημιά ως αποτέλεσμα των διαδικασιών μεταμόσχευσης, δικαιούται δίκαιης αποζημίωσης, σύμφωνα με τις προβλεπόμενες από τον νόμο προϋποθέσεις και διαδικασίες.

Άρθρο 26 – Κυρώσεις

Τα Μέρη οφείλουν να προβλέψουν κατάλληλες κυρώσεις για την περίπτωση παραβίασης των διατάξεων του παρόντος Πρωτοκόλλου.

Κεφάλαιο ΙΧ – Συνεργασία μεταξύ των Μερών

Άρθρο 27 – Συνεργασία μεταξύ των Μερών

Τα Μέρη οφείλουν να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε να διασφαλίσουν την αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ τους όσον αφορά τις μεταμοσχεύσεις ιστών και οργάνων, μεταξύ άλλων και μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών. Ειδικότερα, οφείλουν να λάβουν κατάλληλα μέτρα για την διευκόλυνση της γρήγορης και ασφαλούς μεταφοράς ιστών και οργάνων προς και από το έδαφός τους.

Κεφάλαιο Χ – Σχέση μεταξύ του παρόντος Πρωτοκόλλου και της Σύμβασης, και επανεξέταση του Πρωτοκόλλου

Άρθρο 28 – Σχέση μεταξύ του Πρωτοκόλλου και της Σύμβασης

Τα Μέρη οφείλουν να θεωρούν τις διατάξεις των άρθρων 1 έως 27 του παρόντος Πρωτοκόλλου ως πρόσθετα άρθρα στη Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τη Βιοϊατρική και όλες οι διατάξεις αυτής της Σύμβασης οφείλουν να εφαρμόζονται αναλογικά.

Κεφάλαιο ΧΙ – Τελικές διατάξεις

Άρθρο 30 – Υπογραφή και κύρωση

Το παρόν Πρωτόκολλο παραμένει ανοικτό προς υπογραφή από τα συμβαλλόμενα Μέρη της Σύμβασης. Το Πρωτόκολλο υπόκειται σε κύρωση, αποδοχή ή έγκριση. Ένα συμβαλλόμενο μέρος μπορεί να μην κυρώσει, αποδεχτεί ή εγκρίνει το παρόν Πρωτόκολλο εκτός αν, προηγουμένως ή παράλληλα, έχει κυρώσει, αποδεχτεί ή εγκρίνει την Σύμβαση. Οι πράξεις της κύρωσης, της αποδοχής ή της έγκρισης κατατίθενται στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Άρθρο 31 – Έναρξη ισχύος

1. Το παρόν Πρωτόκολλο τίθεται σε ισχύ την πρώτη μέρα του μήνα που έπεται της ημερομηνίας λήξης μιας περιόδου τριών μηνών κατά την οποία πέντε κράτη, συμπεριλαμβανομένων τουλάχιστον τεσσάρων κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, εκφράσουν τη συναίνεσή τους να δεσμεύονται από το Πρωτόκολλο σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 30.
2. Για κάθε υπογράφο που θα εκφράσει μεταγενέστερα την συναίνεσή του να δεσμεύεται από αυτό, το Πρωτόκολλο θα τεθεί σε ισχύ την πρώτη μέρα του μήνα που έπεται της λήξης μιας περιόδου τριών μηνών μετά την ημερομηνία υποβολής της πράξης της κύρωσης, της αποδοχής ή της έγκρισης.

Άρθρο 32 – Προσχώρηση

1. Μετά την έναρξη ισχύος του παρόντος Πρωτοκόλλου, κάθε κράτος που προσχώρησε στη Σύμβαση μπορεί να προσχωρήσει και στο Πρωτόκολλο.

2. Η προσχώρηση τίθεται σε ισχύ (αρχίζει να παράγει τα έννομα αποτελέσματά της) από την υποβολή της πράξης προσχώρησης στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, η οποία ενεργοποιείται την πρώτη ημέρα του μήνα που έπεται της λήξης μιας περιόδου τριών μηνών μετά την ημερομηνία υποβολής.

Άρθρο 33 – Καταγγελία

1. Κάθε Μέρος μπορεί, ανά πάσα στιγμή, να καταγγείλει το παρόν Πρωτόκολλο απευθύνοντας κοινοποίηση στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης.
2. Η καταγγελία θα λάβει ισχύ την πρώτη μέρα του μήνα που έπεται της λήξης μιας περιόδου τριών μηνών μετά την ημέρα της παραλαβής αυτής της κοινοποίησης από τον Γενικό Γραμματέα.

Άρθρο 34 – Κοινοποίηση

Ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης οφείλει να κοινοποιήσει στα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες και σε κάθε Κράτος που εκλήθη να προσχωρήσει στην Σύμβαση:

- α. όλες τις υπογραφές,
- β. την υποβολή όλων των πράξεων για την κύρωση, την αποδοχή, την έγκριση ή την προσχώρηση,
- γ. όλες τις ημερομηνίες έναρξης ισχύος του παρόντος Πρωτοκόλλου σύμφωνα με τα άρθρα 31 και 32
- δ. όλες τις πράξεις και κοινοποιήσεις που αναφέρονται στο παρόν Πρωτόκολλο.

Ως εκ τούτου, οι πιο κάτω υπογεγραμμένοι, που έχουν εξουσιοδοτηθεί δεόντως για το σκοπό αυτό, υπέγραψαν το παρόν Πρωτόκολλο.

Στρασβούργο, 24 Ιανουαρίου 2002